

In de rubriek
'Woordsprong'
maandelijks aandacht voor de
oorsprong van
allerlei woorden.

Julianadorp, Klazienaveen

Heerenvveen, Paterswolde, 's-Gravenhage, 's-Hertogenbosch: het is niet moeilijk op de kaart van Nederland plaatsen te vinden die naar mannen zijn genoemd. Gemeenten met vrouwen in hun naam zijn aanzienlijk dunner gezaaid. Van de bijna zesduizend Nederlandse plaatsnamen gaan er slechts enkele tientallen op vrouwen terug. Welke vrouwen hebben zoal aan de wieg gestaan van onze Nederlandse toponiemen?

Heilige vrouwen

Verreweg de populairste naamgeefster is de Heilige Maria, getuige Maria Hoop, Mariadorp, Mariaheide, Mariahout, Maria-parochie, Mariekerke, Mariënberg, Mariënheem, Mariënelde en Marijenkampen. Ook het Zeeuwse Vrouwenpolder en het Friese Vrouwenparochie zijn genoemd naar de Moeder Gods.

Geliefd als naamgeefster is ook Maria's moeder Anna: Sint Anna ter Muiden, Sint Annaparochie, Sint Annen, Sint Annerhuisjes, Sint-Annaland. Daarnaast Agatha van Sicilië, die in de derde eeuw de marteldood stierf (Sint Agatha, Aagtekerke), de zevende-eeuwse abdis Gertrudis van Nijvel (Geer-

truidenberg, Sint Geertruid), de blindgeboren Odilia van de Elzas (rond 700), die bij haar doopsel het licht in haar ogen terugkreeg (Sint Odiliënberg), en haar naamgenoot, de rond 300 door de Hunnen vermoorde Odilia van Keulen (Odiliapeel). Veel van deze plaatsnamen zijn eeuwenoud, maar Odiliapeel is van recentere datum. Oorspronkelijk heette dit ontginningsdorp in de Peel Terraveen. Nadat de Udense Orde van het Heilige Kruis in Terraveen een zielzorg had opgezet, besloot de dankbare gemeenteraad in 1930 het dorp te hernoemen naar de beschermheilige van de Kruissheren.

De klassieke mythologie levert beduidend minder treffers op dan het christendom. Het enige voorbeeld is Ceresdorp bij Stads kanaal, genoemd naar de Romeinse godin van de landbouw.

Adellijke dames

Na het geloof vormt het Koninklijk Huis het belangrijkste motief voor het kiezen van 'vrouwelijke' plaatsnamen. Het Zeeuwse Wilhelminadorp en het Drentse Wilhelminoord zijn beide in 1815 vernoemd naar Wilhelmina van Pruisen, echtgenote van koning Willem I. Anna Paulowna, in de kop van Noord-Holland, heeft zijn naam te danken aan de Russische tsarendochter die van 1840 tot 1849 echtgenote van koning Willem II en koningin der Nederlanden was. Het dorp ligt in de gelijknamige polder, die in 1845 werd aangelegd.

De Zeeuwse buurtschap Koninnehaven is aan het eind van de negentiende eeuw vernoemd naar Emma, de tweede echtgenote van Willem III, van 1890 tot 1898 koningin-regentes der Nederlanden.

Julianadorp, vlak bij Anna Paulowna gelegen, is in 1909 genoemd naar de in dat jaar geboren kroonprinses. De oude naam van het dorp ging terug op de negentiende-eeuwse grondlegger Pieter Loopuyt. De in het oog

springende verwijzing naar het Koninklijk Huis was de Duitse bezetter een doorn in het oog; daarom werd Julianadorp tijdens de oorlog weer teruggedoopt in Loopuytdorp.

Burgerdochters

Nog kleiner is de groep van plaatsen die zijn genoemd naar niet-adellijke vrouwen. De veenkolonie Klazienaveen werd in de negentiende eeuw genoemd naar Klaasien Sluis, de vrouw van de Groningse industrieel Willem Albert Scholten.

Toen grondeigenaar Willem Frederik del Campo in 1847 bij Sint Philipsland een gebied van 869 hectare liet bedijken, noemde hij de nieuwe polder naar zijn vrouw Anna Jacoba van Sonsbeeck: Anna Jacobapolder. De naam is voor radioluisteraars een nostalgisch begrip: van 1900 tot 1988 werd er tussen Sint Philipsland en Schouwen-Duiveland een veerdienst onderhouden, en telkens als het veer gestremd was, werd dat op de radio omgeroepen.

Tot slot enkele plaatsnamen die alleen in schijn teruggaan op vrouwen. Het Friese Anneburen is genoemd naar Anne Siezes van der Kerk, die hier in de negentiende eeuw een boerderij had. Anne is hier een jongensnaam. Moerdijk en Moergestel in Noord-Brabant hebben niets te maken met een moeder; het woorddeel *moer* betekent hier 'moeras, veen'. De Drentse plaatsnaam Erica, die van 1863 dateert, gaat niet terug op de Germaanse meisjesnaam (de vrouwelijke vorm van het Friese en Scandinavische Erik), maar op de Latijns-Griekse wetenschappelijke benaming van de dopheide, die daar welig groeit: Erica tetralix. Het Limburgse stadje Susteren heeft zijn naam te danken aan een naburig stroompje dat al in het jaar 714 wordt genoemd: Suestra – waarvan de betekenis overigens onbekend is. De twee beschermvrouwen op het gemeentewapen zijn dus geen zusjes. <

Koningin Anna Paulowna. Schilderij van Nicaise De Keyser (1849).

